

Høgskolen i Telemark

Fakultet for allmennvitenskapelige fag

EKSAMEN

2118

Norsk litteratur etter 1900 - konte

14.mai 2014

Tid/Time:	5 timer (9-14)
Målform:	Bokmål
Sidetall:	8 sider inkl. forside og vedlegg
Hjelphemiddel:	Ingen
Merknader:	Svar på en av oppgavene
Vedlegg:	6 sider

Sensuren finner du på StudentWeb.

Svar på en én av oppgavene.

Oppgave 1

Gi en analyse av *Genanse og verdighet* (1994) av Dag Solstad.
De tre første sidene av teksten er vedlagt.

Oppgave 2

Gi en analyse av "Det er heilt umogeleg å få stemt gitaren" av
Jon Fosse (fra *Prosa frå ein oppvekst*, 1994). Teksten er
vedlagt.

Oppgave 3

Gi en analyse av ett av diktene:

Enten «God dag!» av Jan Erik Vold (fra *kykelipi*, 1969).

Eller «På høje tid» av Benny Andersen (fra *Den indre bowlerhat*, 1964).

Diktene er vedlagt.

Fim Dag Solstad: Gemanse og verdighet (1994)

Egentlig var han en litt fordrukken lektor i 50-årsalderen, med en kone som hadde est litt for mye ut, og som han spiste frokost med hver morgen. Også denne høstdagen, en mandag, i oktober, som han da satt ved frokostbordet, med lett verkende hode, ennå ikke visste skulle bli den avgjørende dagen i hans liv. Som hver dag var han påpasselig med å ha på seg funklende ren skjorte, noe som lindret det ubehag han ikke kunne fri seg fra å kjenne ved å måtte leve i denne tid og under disse betingelser. Han spiste frokosten ferdig i taushet, kikket ut av vinduet, og ut på Jacob Aallsgate slik han hadde gjort utallige ganger opp gjennom åra. Han befant seg i Oslo, Norges hovedstad, der han bodde og hadde sitt virke. Det var en grå og tung dag, himmelen var blygrå, og det drev løsrevne svarte slør av skyer over den. Det skulle ikke forundre meg om det ble regn, tenkte han, og hentet sin sammenleggbar paraply. Han la den ned i veska si, sammen med hodepinetablettene og noen bøker. Han sa farvel til sin kone, påfallende hjertelig, og i en tone som virket ekte, og som sto i sterkt kontrast til hans irritable og hennes nokså dratte ansiktsuttrykk. Men slik var det hver morgen, med den største møye samlet han seg til dette hjerte-

lige «ha det bra» som en gest til denne kvenne han i årevis hadde levd tett innpå, og som han følgelig måtte kjenne en djup samhørighet med, og selv om han nå i det store og hele bare kunne kjenne rester av denne samhørighet, så var det maktpåliggende for ham hver morgen, gjennom dette muntre, og like tille «ha det bra», å uttrykke at i djupet av sin sjel så mente han at intet var forandret mellom dem og selv om de begge visste at det overhodet ikke stemte overens med de faktiske forhold, så måtte han tvinge seg selv, for sin anstendighets skyld, opp til de høyder hvor denne gest var mulig, ikke minst fordi han da fikk tilbake et farvel i samme liketille og ekte tonefall, som virket dempende på hans uro, og som han ikke kunne unnvære. Han spaserte til skolen, som var Fagerborg videregående skole, og som lå bare sju-åtte minutter fra hans bopel. Han var tung i hodet, litt irritabel, etter å ha drukket øl og økevitt kvelden før, litt for mye økevitt, akkurat passe med øl, tenkte han. Litt for mye økevitt som nå lå over panna hans, som en kjetting. Da han nådde skolen, gikk han rett inn på lærerværelset, la fra seg veska, tok fram bøkene, tok en hodepinetablett, hilste kort, men naturlig, på kollegene, som alt hadde undervist en time, og gikk inn til sin time.

Han kom inn i klasserommet, lukket døra bak seg, og satte seg bak lærerens skrivebord opp på forhøyningen ved tavla som dekket det meste av den ene langveggen. Tavle og kritt. Svamp. 25 år i skolens neste. Idet han steg inn i klasserommet skyndte elevene seg å sette seg ved sine pulter. Foran ham 29 unge mennesker i 18-årsalderen som så på ham og

hilste idet han hilste. De tok ørepropene ut av ørene og la dem i lommene sine. Han ba dem ta fram skoleutgaven av *Vildanden*. Det slo ham atter en gang hvor fiendtlig innstilt de var til ham. Men det fikk de bare være, han hadde en oppgave å utføre og den skulle han gjennomføre. Det var fra dem som gruppe han fornemmet den massive morviljen som strømmet ut fra kropene deres. Hver for seg kunne de være riktig så hyggelige, men sammen, plassert slik som nå, på pultene sine, utgjorde de en strukturell fiendskap, rettet mot ham, og alt det han sto for. Selv om de gjorde som han sa. De tok fram skoleutgaven av *Vildanden* uten å mukke, og la den framfor seg på pulten. Selv satt han med et tilsvarende eksemplar framfor seg. *Vildanden* av Henrik Ibsen. Dette merkverdige drama Henrik Ibsen skrev da han var 56 år gammel, i 1884. I over en måned hadde klassen holdt på med det, og enmå var de bare midt i fjerde akt, slik var det stil over, tenkte han. En sovning mandags formiddag. Norsktime, endog dobbelttime, ved Fagerborg videregående skole, i en av avgangsklassene. Den grå, tunge dagen rett utofor vinduene. Han satt bak sitt kateter, som han kalte det. Elevene med nesene og øynene vendt mot boka. Noen mer lå over, enn satt ved, pulten, det egret ham, men han trengte ikke å bry seg om det. Han snakket, doserte. Midt i fjerde akt. Der hvor fru Sørby dukker opp hjemme hos Ekdals og forkynner at hun skal gifte seg med grosserer Werle, og der Ekdals losjerende dr. Relling til stede, og han leste (selv, han ba ikke en av elevene gjøre det, det hendte han gjorde det for synts skyld), men han foretrakk å gjøre det selv): «Relling

rauk. Dei andre held berre fram med bråkinga si. Eg pluggar ut gitaren og går bak scenen, i gitarkassen har eg reservestrenge. Eg finn meg ein ny tredje-steng. Eg skiftar strengene, skrur den sånn passeleg til. Eg går igjen fram på scenen. Eg pluggar inn gitaren, igjen begynner eg å stemme gitaren. Eg hører ikkje noko. Eg ropar at dei andre må vere stille. Dei blir stille. Eg prøver å stemme gitaren. Eg får det ikkje til. Eg ber den andre gitaristen gj me seg tonen, han klimpnar på den tredje strengen sin. Eg skrur.

Litt til, seier han.

Eg skrur litt til. Eg ser mot den andre gitaristen, han ristar litt på hovudet sitt. Eg skrur litt til, klimpnar. Han løstar auga, står og lyttar.

Litt opp, seier han.

Eg skrur litt opp, klimpnar.

Litt til, seier han.

Og no begynner det å høysta ganske reint ut.

Nesten ne, seier han. Litt til kanskje.

Eg skrur litt opp, klimpnar.

Litt ned, seier han.

Eg skrur litt ned, klimpnar.

Det var no honen, seier han. Ta den heilt ned, så prøver vi igjen, seier han.

Eg skrur strengen heilt ned. Han slår den opne tredje strengen sin. Eg begynner å skru oppover. Eg høyrer at det nærmast seg. Det nærmast seg. Eg ser at han andre gitaristen nikkar. Eg skrur litt til. Og så høyst det ganske reint ut.

Nesten, seier han andre gitaristen.

Eg skrur litt til, det blir surt; eg skrur meir og eg høyrer snart at det nærmast seg igjen. Litt til.

Forsiktig ne, seier han andre.

Eg skrur endå litt til. Og eg høyrer strengen breste.
Faen, seier eg.

Den andre det, seier han andre.

Eg går bak igjen til gitarkassen, skal hente endå ein streng. Men eg ser at eg ikkje har fleire tredjestrangar. Eg ropar og seier at eg ikkje har fleire tredje-stranger igjen, eg må få låne ein, seier eg og han andre gitaristen går til gitarkassen sin og ser etter ein streng. Eg ser han stå og støte det eine kneet sitt mot golvet og han rotar rundt nede i gitarkassen sin og leitar etter ein streng. Han ser mot meg.

Eg trur ikkje eg har, seier han.
Og han rotar vidare rundt i gitarkassen sin. Han reiser seg opp, ristar på hovudet sitt.
Då må eg spela ned fem strengar, seier eg.

Det går vel det, seier han.

Já folk er jo alt komme, seier eg.

Det går det, seier han.

Fra Prosa frå ein oppvekst, 1994

Fra Jon Folse:

Prosa frå ein oppvekst (1994)

DET ER HEILT UMOGELEG Å FÅ STEMTE GITAREN

Det er heilt umogeleg å få stemt gitaren, og snart skal dansen begynne, i salen er alt ein god del folk, dei lesie i salen er nok av dei som har noko med det å giere pluss kameratane og venninna deira, alt i alt ein heil flokk, ser eg gå rundt i salen når eg no kikkar opp frå skjulet eg har balk det lange haret som heng ned framfor auga mine. Eg står bøyd over gitaren og skrur og skrur på ein stemmeskru, eg skrur den heilt ned og strengen dinglar nesten laus då eg klimpnar på den, eg skru oppover oppover, eg høyrer tonen gli oppover, eg klimpnar på to strenger, kan den no vere rett? nei framleis surt som berre det, eller? og eg skrur vidare, eg skrur og skrur, opp og ned, eg skrur og skrur og trommeslagaren dunkar alt han er god for og klirrar med cymballar og bassgitaristen dunkar han også og han andre på gitar står og slår akkord etter akkord og eg får honen ikkje stemt denne elendige gitaren min. Eg skrur til, og strengen ryk. Eg kastar håret bakover og ropar at strengen

Jan Erik Vold

God dag!

Jeg er et dikt.

Kom skal jeg ta deg i hånden
og leie deg fram
like trygt som man leier
gamle damer og blinde
over gaten.

Hvordan står det til?

Svømmer vildanden fremdeles stille?
Og dei gamle fjell i syningom
er de alltid eins å sjå?

Ingen master på toppen?

Ingen hull i siden?
og i vatnet leikar fisken
med annan fisk
og elsket er landet
som mor av sønn? det var bra.
Da kan vi gå videre.

(Fra *kykelipi*, 1969)

Benny Andersen

På høje tid

Det er på tide
vandet koger
jorden brænder
verden venter
da Alexander var på Cæsars alder
var han allerede Den Store
da Cæsar var i min alder
var han allerede færdig
de spildte ikke tiden
tiden spildte ikke dem
de brugte tiden som en skjorte
sov med den på
spiste med den på
blev begravet i den.
Og her sidder jeg
holder avis
holder jul
holder igen
lader bedrifter gå min næse forbi
i håbløs restance med opdagelser
verden venter ikke.
Da Mozart var fem år
da Jesus var tolv
da Columbus lettede anker
da Homer
da Rembrandt
da Pasteur
da Darwin
da Dalgas
da Gama
Damokles
det er på høje tid

det er over tiden
min hat
min frakke
mine cykelspænder
det er nu eller aldrig.

(*Den indre bowlerhat*, 1964)